

Pajkossy György (1919–1998)

Tisztelt gyászoló közönség!

Dr. Pajkossy Györgytől búcsúznak az Országos Széchényi Könyvtár munkatársai, akik közül sokan őt mint a könyvtár főosztályvezetőjét tisztelték és becsülték, mások az aktív évek után fő műve, *A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája* című hatalmas vállalkozás létrehozójaként és majd' két évtizeden keresztül alkotójaként ismerték. Nem tudnánk méltóképpen felidézni gazdag életművét, ha nem utalnánk, ha csak néhány szóval is, azokra az évekre, amelyek a nemzeti könyvtári évtizedeket megelőzték. Előbb magyar–francia szakos tanári oklevelet szerzett, majd tanulmányait folytatva jog- és államtudományi doktor lett. Könyvtári pályafutását 1943-ban díjtalan gyakornokként kezdte a budapesti

Egyetemi Könyvtárban, majd az igazgató titkára lett, 1952-től pedig osztályvezetőként a szerzeményi osztály átszervezését, az egyetemi könyvtári hálózat kiépítését gondozta. Az Egyetemi Könyvtár korszerűsítésében múlhatatlan érdemeket szerzett. Szakmai tevékenységét fontos publikációk kísérték, előbb az Országos Könyvtári Központ kiadványaként összefoglalta a könyvtári munka belső megszervezésének, statisztikájának, szabványainak kérdéseit, később pedig tájékoztató segédletet állított össze tanszéki könyvtárosok számára. A könyvtáros társadalom rangos megbízásokkal értékelte tevékenységét: ellátta az MTA Könyvtártudományi Főbizottságának titkári teendőit és elnöke volt az Országos Könyvtárügyi Tanács állománygyarapítási szakbizottságának. Részt vett az állománygyarapítási együttműködés megszervezésében, és e kérdés országos szakfelügyelője is volt.

Dr. Pajkossy György 1959 szeptemberétől dolgozott az Országos Széchényi Könyvtárban, előbb főosztályvezető-helyettesként, majd 1960-tól az I., törzsgyűjte-

ményi főosztály vezetője lett. E minőségben különös figyelmet fordított a gyarapítási munka újjászervezésére, felismerve azt, hogy az állományépítés minden nemzeti könyvtári tevékenység alapja és meghatározója. Jelentős szerepet vállalt a hírlap-mikrofilmlezési program megtervezésében és máig eredményeket hozó beindításában. Nevéhez fűződik a hírlaptár decentralizálása kapcsán a korábbi két gyarapítás, illetve olvasószolgálat egyesítésére vonatkozó javaslat kidolgozása.

1973 szeptemberében vette át a nyilvános szolgálati és különgyűjteményi főosztály vezetését. Új feladatkörében fő munkája az OSZK várbéli olvasószolgálatának előkészítése és megszervezése volt, összefoglalva és továbbfejlesztve a kérdés akkor már évtizede tartó vizsgálódásainak eredményeit. Műhelymunkák, tanulmányúti jelentések, szakmai javaslatok után az OSZK 1979. évi évkönyvében jelent meg A nemzeti könyvtár központi gyűjteményeinek olvasószolgálat a Budavári Palotában című meghatározó jelentőségű tanulmánya, amely máig tartó érvénnyel szabta meg az OSZK olvasó- és tájékoztató szolgálatáé elé állított követelményeket és az ezek igényes kielégítését szolgáló munkafolyamatok rendjét, a központi olvasótermek feladatrendszerét, a kézikönyvtárak gyűjtőkörét és kialakításuk gyarapítási és feldolgozó feladatait. A munka feltételeit biztosító gazdasági és technikai körülmények természetesen változtak az idők folyamán, de az a szakmai alaposág, igényesség, gondosság, amellyel a legkisebb részletekig megtervezte a majdani olvasószolgálati munka színhelyeit, eszközeit és működését, nekünk, e feladatkörben utódainak is például szolgál.

Amikor az Országos Széchényi Könyvtár budavári épülete megnyílt, dr. Pajkossy György – immár nyugdíjasként – *A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája* köteteinek szerkesztését irányította. A kurrens nemzeti irodalomtudományi szakbibliográfia folytatásának gondolata – az évszázados múlt hagyományait követve – a hetvenes évek közepén éppen a Pajkossy György által irányított OSZK-műhelyben indult útjára. Gondos előkészületek, szakmai vizsgálódások, tanulmányok, próbafüzet kiadása előzte meg a nagyszabású munka érdemi megkezdését. Pajkossy György mint főszerkesztő jegyezte a könyvtár olvasószolgálati és tájékoztató osztályán változó szerkesztőkkel, de mindig azonos gondossággal készült köteteket hét éven keresztül, az 1979-ben megjelent 1976. évitől egészen az 1981-es tárgyévi kötetig. Az irodalomtudományi és a bibliográfiai szakmai körökben egyaránt nagyra értékelt szerkesztőségi műhely irányítása mellett maga vállalta az 1971–1975. évi összevont kötet készítését. Ez a kétkötetes munka – a tudományos kutatási alapok támogatását is kiérdemelve – 1989-ben jelent meg. Magától értetődik, hogy – bár egyre törődöttebb egészségi állapotban, de töretlen szellemi erővel és akarattal – személyes feladatának tartotta a sorozatból még hiányzó 1966–1970. évi összevont kötetek elkészítését, és az is természetes, hogy be is fejezte a művet, az utolsó adatig sajátjaként harcolva a minél jobb, minél hibátlanabb bibliográfia létrehozásáért, hiszen joggal tudhatta azt, hogy a mű a magyar kultúra történetének örök tanúja marad. A művek közül az elsőt Sebestyén Géza, a másodikat Kozocsa Sándor emlékének ajánlotta – szakmai, emberi értékrendjéről is tájékoztatva ezzel.

A Munka Érdemrend ezüst fokozatát kétszer is elnyerte, a könyvtáros társadalom pedig 1992-ben legnagyobb kitüntetésével, az első ízben akkor kiadott Szinnyi József díjjal ismerte el kimagasló szakmai érdemeit.

A búcsúzó három emléket emel ki a magáéból: az elsőt 1964 őszéről, amikor mint gyakorló könyvtárszakos hallgató, a külföldi könyvek gyarapítási csoportjának munkájában közreműködve, maga is részese lehetett a Pajkossy György által irányított állománygyarapítási tevékenységnek. A másodikat 1987–1988 fordulójáról, amikor az akkor létrejövő Olvasószolgálati és Tájékoztató főosztály frissen érkezett vezetőjeként alapvető forrásmunkaként használhatta Pajkossy György korábban már méltatott dolgozatát – ő nevezte így, ilyen szerényen –, és hallgathatta meg észrevételeit az új főosztály leendő munkájával kapcsolatos elképzeléseiről, terveiről. A harmadik már a legutolsó könyvtári évekből való, amikor fiai hozták be autóval az OSZK-ba: már nehezeze esett a járás, de mindvégig maga tartotta a kezében a bibliográfia befejező kötetének munkálatait, és maga intézte a kiadás ügyes-bajos teendőit. Talán nem túlzás állítani: a bibliográfia hosszabbította meg – és milyen jó, hogy erre sor kerülhetett! – Pajkossy György szakmai életútját.

Tisztelt gyászolók!

Az életmű kiemelkedő pontjainak, egy érdemes pályafutás tényeinek ismertetése után hadd legyenek most tolmácsa Dr. Pajkossy György legrégebbi közvetlen munkatársának, Dr. Wix Györgynének, aki személyes gondolatait tartalmazó sorainak felolvasását bízta rám.

»A kézírás mindenkire jellemző, mint az köztudott. Pajkossy György kézírása, a szép, kiírt, de ugyanakkor világosan olvasható betűk, a még öreg korában is esztétikus, pontos íráskép, a határozott, pontos, egyenes sorok tükrözték írójukat. A pontosság és rend szeretete, a világos fogalmazás, a részletekbe menő gondos odafigyelés – csupa olyan követelmény, amelyet magánál megvalósított és főnként munkatársaitól elvárt. Ehhez társult még széleskörű műveltség, a könyvtári főfeladatok követelményeinek alapos ismerete. Így aztán még azok is igen sokat tanulhattak Tőle, akiknek nem éppen elismerő véleményt mondott egy-egy észrevétele kapcsán. Főosztályvezetőként is minden beosztottjával közvetlenül közölte ezeket az észrevételeket – sohasem úgynevezett szolgálati úton –, és ugyanakkor meg is magyarázta, hogy mit tart helyesnek és miért. Akik később ismerték meg, nyilván nem is értik, miért tartottak Tőle régi munkatársai, mert ők lényének már csak a másik oldalát ismerték, a rendkívül emberi, segítőkész oldalt, amelyet azonban valami különös puritánságból adódóan titkolt. Idős kolléganő, akihez eljárt, hogy ne legyen olyan magányos; beteg, akinek a kórházba virágot küldtetett, korábban is megismerhette ezt az oldalát is egy rendkívüli egyéniségnek. Kétfajta kifejezése volt az elismerésre: „van tartása” volt az egyik, „igazi európai” volt a másik. Mindkettőt ő jellemezte legtalálóbban.«

Tisztelt gyászolók! Az Országos Széchényi Könyvtár nevében búcsúzom Dr. Pajkossy Györgytől. Isten Véled, Gyurka bácsi! Emlékedet megőrizzük.«

Ottovay László

Megjelent: *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* (1999, február), 47–49. l.